

coleopterologische informatie

onder redactie van

J. Huijbregts en J. Krikken

Kleine mededelingen 16-17

16. Het *Galerucella nymphaeae* complex

De laatste jaren is er enige verwarring ontstaan over de status van *Galerucella nymphaeae*. Ik zal pogen in het kort de recente geschiedenis te beschrijven.

In 1986 publiceren Hippa & Koponen een artikel waarin ze op grond van morfologische, cytologische, ecologische en ethologische kenmerken het *Galerucella nymphaeae* complex (voor Finland en Scandinavië) splitsen in twee soorten: *Galerucella nymphaeae* die zich ontwikkelt op Nymphaeaceae en *Galerucella sagittariae* die zich ontwikkelt op diverse terrestrische en semi-aquatische planten. De twee soorten zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden maar bij een ruime steekproef uit een populatie en met gebruik van verschillende kenmerken is een determinatie mogelijk.

In 1989 wordt de visie van Lohse op het *Galerucella nymphaeae* complex gepubliceerd. In dit artikel wordt ingegaan op de situatie in Noordwest-Duitsland en worden maar liefst vijf taxa onderscheiden: *G. nymphaeae* (op *Nymphaeae* en *Nuphar*), *G. sagittariae* (op *Potentilla palustris*), *G. kerstensi* (op *Potentilla palustris*) en *G. aquatica* (de ondersoort *aquatica* op *Polygonum* en de ondersoort *hydrolapathi* op *Rumex*). Lohse geeft ook een sleutel voor de determinatie van de soorten.

Omdat de soortbegrenzing op grond van de verschillende publicaties niet gelijk is, is er veel onduidelijkheid ontstaan in dit soortencomplex. Een recente publicatie over Finse soorten van dit complex is hiervan een fraai voorbeeld. Volgens Kangas (1991) komen in Finland de volgende drie soorten voor: *G. nymphaeae*, *G. aquatica* en *G. kerstensi*. Volgens deze onderzoeker is de status van *G. sagittariae* sensu Hippa & Koponen onduidelijk; *G. sagittariae* sensu Lohse is een andere soort die niet voorkomt in Finland. Deze opmerking van Kangas is nogal vreemd omdat het juist Hippa & Koponen geweest zijn die het type-materiaal van *G. sagittariae* onderzocht hebben. In ieder geval is de chaos nu compleet!

Onderzoek aan enkele populaties in Nederland doet vermoeden dat de kevers die zich voeden met *Potentilla palustris* en

de kevers die zich voeden met *Rumex* sp. niet te scheiden zijn op grond van morfologische kenmerken. Ik probeer echter zoveel mogelijk materiaal te onderzoeken. Vooral nog is het ondoenlijk om exemplaren waarvan de voedselplant niet bekend is in het onderzoek te betrekken. Dieren waarvan de voedselplanten bekend zijn (bijvoorbeeld doordat vraat waargenomen is, of massaal en uitsluitend voorkomen op een bepaalde plantesoort) zou ik graag willen bekijken.

Afwachtend de resultaten van het onderzoek duid ik de dieren uit dit complex aan met '*Galerucella nymphaeae* complex'. Het gebruik van determinatiesleutels bedoeld voor andere deelgebieden in Europa wil ik sterk afraden.

Hippa, H. & S. Koponen, 1986. Morphological, cytological, ecological and ethological evidence of reproductive isolation between *Galerucella nymphaeae* (L.) and *G. sagittariae* (Gyll.) in Fennoscandia. – Ann. Ent. Fennici 52: 49-62.

Kangas, E., 1919. The *Galerucella* (*Hydrogaleruca*) species in Finland. – Ent. Fennica 2: 2.

Lohse, G.A., 1989. *Hydrogaleruca*-Studien. – Ent. Bl. Biol. Syst. Käfer 85: 61-69.

Ron Beenen

17. Vijf nieuwe bladhaantjes (Chrysomelidae) voor de wadden.

In augustus 1989 bezocht ik het waddeneiland Terschelling (Friesland). Van de negen soorten die ik gevonden heb, waren er vijf niet eerder gemeld van de Nederlandse waddeneilanden.

Het betreft de volgende soorten:

Phratora vitellinae (brons wilgehaantje) op kruipwilg (*Salix repens*) in de duinen.

Pyrrhalta viburni (sneeuwbalhaantje) op *Ribes* in het bos.

Psylliodes dulcamare (blauwe bitterzoetaardvlo) op bitterzoet (*Solanum dulcamara*) in loofbos.

Longitarsus rubiginosa (apter) op haagwinde (*Calystegia sepium*) op de Boschplaat.

Crepidodera fulvicornis op een aangeplant wilgescherm (*Salix caprea*?)

Dat er naar de kevers nooit goed gezocht is, is onwaarschijnlijk, omdat genoemde kevers van geen enkel Nederlands waddeneiland bekend waren. Hun biotoop was waarschijnlijk wel aanwezig, want de voedselplanten (behalve *Ribes*) van de bovengenoemde kevers zijn reeds lang bekend van Terschelling. Er is dus sprake geweest van een kolonisatie in de laatste jaren.

- P. van der Wiel (ca 1946). De kevers van de waddeneilanden. – Kaartsysteem, Zoologisch Museum Amsterdam.
 F. Holkema (1870). De plantengroei der Nederlandsche Noordzee-eilanden. – Schiedam.

Jaap Winkelman
 Waverstraat 36-111, 1079 VM Amsterdam

EIS-internationaal

Europese Zaken

In de vorige Nieuwsbrief schreef ik over de ontwikkelingen van E.I.S. op het internationale vlak. Ik noemde de erkenning door 'Straatsburg' van de achter de naam European Invertebrate Survey schuilgaande expertise, waardoor een aantal E.I.S.-leden namens de club betrokken was geraakt bij de Conventie van Bern. Met de Europese Gemeenschap in Brussel, waar men de Habitat Richtlijnen voorbereidde, leek het ook wat te worden, maar daar boorde men uiteindelijk alle verwachtingen toch de grond in. De Habitat Richtlijnen worden wel aangenomen, op de december-vergadering in Maasticht, maar politieke onenigheid had tot gevolg dat de soortenlijst niet meer werd dan een replica van die van de Conventie van Bern. Voor het nagestreefde doel is dat een onzinnige keuze. Bovendien wordt er voorlopig helemaal geen geld voor vrijgemaakt. Een doodlopend spoor dus.

In december 1991 vond in Straatsburg een presentatie plaats van het CORINE Biotopes Project, een naam die wij allemaal wel hadden horen noemen, maar het fijne ervan wisten maar weinigen. De naam is een afkorting voor: COOrdination of INformation on the Environment. Het blijkt een erg ambitieus project te zijn, dat al veel geld heeft geabsorbeerd en stellig nog niet aan het eind van zijn absorptievermogen is. Het is een enorme databank met gegevens over belangrijke biotopen in Europa. Een uitgebreide vegetatiekundige classificatie van habitats in Europa, een onderverdeling in kleine geografische regio's per land en een uitgebreide methodologische handleiding vormen de basis. Het doel is om een overzicht te krijgen van alle voor natuurbescherming belangrijke terreinen (zg. sites) in Europa, de reden van hun belang en hun bedreiging. Voor de selectie van de terreinen maakt men gebruik van lijsten van bedreigde plant- en diersoorten, waaronder ook ongewervelden. Een site wordt niet automatisch opgenomen als er één bedreigd organisme

voorkomt, er zijn normen ontwikkeld voor drempelwaarden waaraan een site moet voldoen.

Practisch alle landen hebben meegewerkt, maar sommige kennelijk meer dan andere. Het kostte vaak moeite om de officiële vertegenwoordigende instantie in een land te vinden en het uitblijven van succes in sommige landen is daarmee te verklaren. Vaak speelde de nationale politiek daarbij een grote rol. Op de bijeenkomst in Straatsburg werd sterk de indruk gewekt dat men per land van één gesprekspartner gebruik had gemaakt en al heel gelukkig was als men die had gevonden. Andere bronnen en andere visies kwamen dan vaak niet meer aan bod. Voor Nederland wijkt de situatie nauwelijks af van het gemiddelde.

Ook CORINE kent dus een lijst van diersoorten die behulpzaam moeten zijn bij het opsporen van waardevolle gebieden. Voor de ongewervelden die er op staan dient men, zoals altijd, allereerst goed op de hoogte te zijn van het verspreidingspatroon van de soorten, daarnaast van de oecologie en hoe de soort zich handhaaft. Gelukkig heeft men zich vooral gebaseerd op de bestaande Europese studies van sommige insectengroepen (dagvlinders, libellen), maar natuurlijk zijn ook nu weer alle Bern-Conventie-soorten op de lijst terecht gekomen. Dat is blijkbaar een onvermijdelijk bureaucratisch mechanisme. Men vergeet dan gemakshalve dat de soortenlijst van de Bern Conventie niet voor alle soorten even goed was onderbouwd en dat de soorten daarom niet altijd geschikt zijn voor het beoogde doel.

Bij CORINE is E.I.S. nu te hulp geroepen. We moeten snel gaan vertellen wat over de verschillende soorten wel bekend is en wat niet. Wij hebben duidelijk gemaakt dit niet zomaar te kunnen doen, dat de inspanning dus betaald zal moeten worden. De onderhandelingen daarover zijn nog niet afgesloten. Gaat het door, dan zullen er heel wat vragen worden afgevuurd op specialisten in vele landen, dan zal het E.I.S.-netwerk op doelmatigheid worden getest.

In de afgelopen maanden heb ik een overzicht samengesteld van alle soorten die genoemd worden in de verschillende Rode Lijsten en Appendices bij Conventies, Richtlijnen, etc. Dat overzicht, dat ik bescheidenheidshalve maar Peter's Invertebrate Checklist heb genoemd, is in de laatste Newsletter van de internationale E.I.S. gepubliceerd. Bij elkaar zijn dat toch nog 375 soorten, dus over aandacht voor ongewervelden mag men niet echt klagen, ook al is het aantal relatief nog zeer laag.

Het zal inmiddels wel in ruimere kring bekend zijn dat CORINE werd afgesloten. De werkzaamheden (het verder verzamelen van gegevens voor de databank en het werken ermee) zouden moeten zijn overgenomen door de European Environmental Agency, maar die wordt niet ingesteld zolang er geen overeenstemming bestaat over de verdeling van de grote EG-kantoren over Europa: de Europese Bank, het Europese Parlement, etc. Zolang niet iedereen zijn zin heeft gekregen wordt vooruitgang omtrent het E.E.A. door een veto geblokkeerd. Zo ziet men gedemonstreerd hoe een groot Europa soms toch heel klein(zielig) kan zijn.

Waar Nederland in opvalt is het ontbreken van een Rode Lijst voor ongewervelden of men zou het Besluit behorende bij de NB-wet als zodanig moeten opvatten. Internationaal bestaat de verplichting om met een dergelijke lijst te komen al wel en wij zullen er zeker niet te lang mee mogen wachten. E.I.S. zal dan wel weer worden aangesproken, waarschijnlijk ook al voor het ontwikkelen van de criteria voor de keuze van Rode Lijst soorten. Wie daar belangstelling voor heeft mag zich alvast aanmelden, wie uitgesproken ideeën heeft mag ze vast laten weten.

P.J. van Helsdingen